

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ
ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01
РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

БАҲРАМОВА МОҲИНУР БАҲРАМОВНА

**АРБИТРАЖ ЮРИСДИКСИЯСИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ВА АМАЛИЙ
МУАММОЛАР (ЮНСИТРАЛ НАМУНАВИЙ ҚОНУНИ АСОСИДА)**

12.00.03 – Фуқаролик ҳуқуқи. Тадбиркорлик ҳуқуқи.
Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ

**Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (Doctor of Philosophy) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ**

Тошкент – 2021

Докторлик диссертацияси автореферати мундарижаси

Content of the abstract of doctoral dissertation

Оглавление автореферата докторской диссертации

Бахрамова Моҳинур Бахрамовна

Арбитраж юрисдикциясини тартибга солиш ва амалий муаммолар (ЮНСИТРАЛ намунавий қонуни асосида).....3

Bakhramova Mokhinur Bakhramovna

Regulation and Practical Problems of Jurisdiction of the Arbitral Tribunal (Based on UNCITRAL Model Law)21

Бахрамова Моҳинур Бахрамовна

Регулирование и практические проблемы юрисдикции арбитражного суда (на основе типового закона ЮНСИТРАЛ).....35

List of published works

Эълон қилинган ишлар рўйхати
Список опубликованных работ.....41

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ
ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01
РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

БАҲРАМОВА МОҲИНУР БАҲРАМОВНА

**АРБИТРАЖ ЮРИСДИКСИЯСИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ВА АМАЛИЙ
МУАММОЛАР (ЮНСИТРАЛ НАМУНАВИЙ ҚОНУНИ АСОСИДА)**

12.00.03 – Фуқаролик ҳуқуқи. Тадбиркорлик ҳуқуқи.
Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ

**Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (Doctor of Philosophy) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ**

Тошкент – 2021

Фалсафа доктори (PhD) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясида B2020.4.PhD/Yu423 рақам билан рўйхатга олинган.

Докторлик диссертацияси Тошкент давлат юридик университетида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (ўзбек, инглиз, рус (резюме)) Илмий кенгашнинг веб-саҳифасида (www.tsul.uz) ва «ZiyoNET» Ахборот-таълим порталига (www.ziyounet.uz) жойлаштирилган.

Илмий раҳбар:	Рустамбеков Исламбек Рустамбекович юридик фанлар доктори, профессор
Расмий оппонентлар:	Аҳмедов Азизхон Дилшодович юридик фанлар доктори Жуманёзов Нодир Худайбердиевич юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Етакчи ташкилот:	Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети

Диссертация ҳимояси Тошкент давлат юридик университети ҳузуридаги DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01 рақамли Илмий кенгашнинг 2021 йил 19 май соат 10:00 даги мажлисида бўлиб ўтади (Манзил: 100047, Тошкент шаҳар, Сайилгоҳ кўчаси, 35-уй. Тел.: (99871) 233-66-36; факс: (998971) 233-37-48; e-mail: info@tsul.uz).

Диссертация билан Тошкент давлат юридик университети Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин (961-рақами билан рўйхатга олинган). (Манзил: 100047, Тошкент шаҳар Амир Темура кўчаси 35-уй. Тел.: (99871) 233-66-36).

Диссертация автореферати 2021 йил «30» апрелда тарқатилди.

(2021 йил «30» апрелдаги 2-рақамли реестр баённомаси).

С.С.Гулямов

Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш раиси ўринбосари, юридик фанлар доктори, профессор

Д.Ю.Хабибуллаев

Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш илмий котиби, юридик фанлар номзоди, профессор

Н.Ф.Имомов

Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш қошидаги илмий семинар раиси ўринбосари, юридик фанлар доктори, профессор

КИРИШ (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Дунёда халқаро савдо алоқалари ва инвестиция фаолиятининг ривожланиши қатор ҳал этишни талаб қиладиган низоларнинг пайдо бўлишига олиб келди. Ҳозирги вақтда бундай низоларни ҳал қилишнинг машҳур ва ривожланаётган усули халқаро тижорат арбитражидир. Халқаро тижорат арбитражи кўплаб савдо шериклари ўртасида халқаро савдо, бозор ва инвестицияларнинг деярли барча жиҳатлари бўйича низоларни ҳал этиш учун қулай тизим ишлаб чиқди. Статистика ва арбитраж марказларининг ҳисоботларига кўра, 2020 йилда Халқаро савдо палатасининг Халқаро арбитраж судида (ICC, Париж) 946 та иш, Стокгольм Савдо Палатасидаги Арбитраж институтида (SCC, Стокгольм) 152 та иш, Сингапур Халқаро арбитраж марказида (SIAC, Сингапур) 1080 та иш, Лондон Халқаро арбитраж судида (LCIA, Лондон) 444 та иш келиб тушганлиги маълум бўлди¹. Ушбу кўрсаткичлар дунёда халқаро арбитраж фаолиятини самарали тартибга солишга алоҳида эътибор қаратиш муҳимлигидан далолатдир.

Жаҳонда низоларни халқаро арбитражда ҳал қилишнинг афзалликлари, хусусан, халқаро арбитраж томонларга низони махфийлик, тезкорлик, ўз ихтиёрларига асосан ҳамда ҳолис ҳакамларни танлаган ҳолда ҳал этиш ва чиқарилган қарорни бутун дунёда ижросини таъминлаш имкониятини берганлиги муносабати билан ушбу соҳага ахборот технологияларини кенг жорий этишга алоҳида эътибор берилиб, халқаро арбитраж доирасида унинг юрисдикциясини аниқ белгилаш зарурлиги, жумладан низони кўриш, ҳал этиш ҳуқуқи ва ваколатларини белгилаш, низо халқаро арбитражда кўрилишини бекор қилиш ёки унинг қарори ижросини тан олиш ва ижро этиш масалаларига муҳим илмий-амалий аҳамият касб этадиган тадқиқот йўналиши сифатида алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Республикамызда қонун устуворлигини таъминлаш, суд тизими ва низоларни ҳал қилишнинг муқобил механизмлари ҳамда инвестиция иқлимини яхшилаш, бизнесни жадал ривожлантириш йўналишида ташқи савдо фаолиятини самарали тартибга солиш ва субъектлар ҳуқуқларини кафолатлаш соҳасида тизимли ишлар амалга оширилмоқда. «Инвестициявий муҳитни яхшилаш орқали мамлакатимиз иқтисодиёти тармоқлари ва ҳудудларига хорижий сармояларни фаол жалб этиш»² иқтисодий ижтимоий соҳани ривожланишнинг устувор йўналишларидан бири сифатида баҳоланган бўлиб, ҳуқуқни қўллаш амалиётини янада такомиллаштиришни долзарб этиб белгиламоқда.

¹ <https://iccwbo.org>; <https://sccinstitute.com>; <https://www.siac.org.sg>; <https://www.lcia.org/>

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 й., 6-сон. 70-модда.

Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 29 августдаги Фуқаролик кодекси³, 2018 йил 24 январдаги Иқтисодий процессуал кодекси⁴, 2006 йил 16 октябрдаги ЎРҚ-64-сон «Ҳакамлик судлари тўғрисида»ги, 2019 йил 25 декабрдаги ЎРҚ-598-сон «Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида»ги, 2021 йил 16 февралдаги ЎРҚ-674-сон «Халқаро тижорат арбитражи тўғрисида»ги Қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 19 июндаги ПФ-5087-сон «Бизнеснинг қонуний манфаатлари давлат томонидан муҳофаза қилиниши ва тадбиркорлик фаолиятини янада ривожлантириш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони, 2018 йил 5 ноябрдаги ПҚ-4001-сон «Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси ҳузурида Тошкент халқаро арбитраж марказини (ТІАС) ташкил этиш тўғрисида»ги Қарори, 2019 йил 29 апрелдаги ПҚ-4300-сон «Республика иқтисодиётига тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб қилиш механизмларини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорлари ва мавзуга оид бошқа қонун ҳужжатларида белгиланган вазифаларни амалга оширишда ушбу диссертация тадқиқоти муайян даражада хизмат қилади.

Тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг устувор йўналишларига боғлиқлиги. Диссертация тадқиқоти республика фан ва технологиялар ривожланишининг I. «Ахборотлашган жамият ва демократик давлатни ижтимоий, ҳуқуқий, иқтисодий, маданий, маънавий-маърифий ривожлантиришда инновацион ғоялар тизимини шакллантириш ва уларни амалга ошириш йўллари» устувор йўналиши бўйича бажарилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси. Халқаро арбитраж фаолияти ва унинг ваколатларини аниқлаштириш ва белгилашнинг ҳуқуқий таҳлили, мазкур муносабатларга қўлланиладиган ҳуқуқ ва юрисдикцияни белгилаш, бу борадаги халқаро тажриба ҳамда хорижий мамлакатлар қонунчилиги ва ҳуқуқни қўллаш амалиёти мамлакатимизда мустақил тадқиқот объекти сифатида ўрганилмаган.

Халқаро арбитраж, жумладан ҳакамлик судлари фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишнинг айрим масалалари мамлакатимизнинг олимларидан – Ҳ.Раҳмонқулов, С.Гулямов, И.Рустамбеков, З.Убайдуллаев, Б.Самарходжаев, О.Оқюлов, Ф.Отаҳонов, З.Шамухамедова, Ш.Масадиков, Д.Ҳабибуллаев, А.Сулэйменова, Д.Огай, М.Сабиров, А.Худайберганов ва бошқаларнинг⁵ илмий ишларида муайян даражада кўриб чиқилган.

Хорижий мамлакатларда халқаро арбитраж фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш, унинг юрисдикциясини белгилаш, ваколатларини аниқлаштириш ҳамда янги йўналишларини ривожлантиришни сўнгги йилларда тадқиқ қилган олимлар сифатида G.Born, J.Devlin, V.Tibor, J.John, I.Banttekas, J.Francois, H.Smith, A.Redfern, M.Hunter, E.Gaillard, J.Savage,

³ Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон.

⁴ Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси 13.01.2021-й., 03/21/663/0013-сон.

⁵ Мазкур олимлар ишларининг тўлиқ рўйхати диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида кўрсатилган.

M.Reisman, W.Laurence, W. William Park, J.Paulson, R.Gibson, S.Brams, A.Taylor, Thiessen Mac Mahon, A.Stanieri, A.Zeleznikow, M.Gawler, B.Lewis, B.Drake, D.Moberg, E.Goffman, T.Schultz, S.Brams, A.Taylor, A.Stanieri, J.Zeleznikow, M.Gawler, B.Lewis, J.Thomas, Cordero-Moss, S.Brekoulakis, M.Buhler, F.Dasser ва бошқаларни⁶ кўрсатиш мумкин.

МДХ давлатларида тадқиқ қилинаётган мавзу йўналишида сўнги йилларда тадқиқот олиб борган тадқиқотчилар сифатида Л.Ануфриева, М.Богуславский, Б.Карабелников, Г.Веляминов, Н.Смиронова, Н.Круглова, В.Белов, М.Егорова, Т.Кашанина ва бошқаларни⁷ кўрсатиш мумкин.

Бироқ мамлакатимизда ўтказилган номлари келтирилган олимларнинг ишлари ҳакамлик судлари ва халқаро арбитражнинг умумий жиҳатларига бағишланган бўлиб, халқаро арбитраж ва унинг юрисдикциясига доир муаммолар ва уларнинг ҳуқуқий тартибга солиниши масалалари комплекс тадқиқ қилинмаган. Шу сабабли ушбу масалани комплекс тадқиқ этиш долзарб ҳисобланади.

Диссертация тадқиқотининг диссертация бажарилаётган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари режалари билан боғлиқлиги. Тадқиқот иши Тошкент давлат юридик университети илмий-тадқиқот ишлари режасининг «Ўзбекистон Республикасида халқаро тижорат арбитражининг ҳуқуқий асослари ва фаолиятини такомиллаштиришнинг замонавий тенденциялари» мавзусидаги амалий лойиҳаси (2018 – 2020 й.й.) доирасида бажарилган.

Тадқиқотнинг мақсади халқаро арбитражлар юрисдикцияси нуқтаи назаридан улар фаолиятини тартибга солишни янада такомиллаштириш ва ушбу соҳадаги қонун ҳужжатлари ва ҳуқуқни қўллаш амалиёти самарадорлигини оширишга қаратилган таклиф ҳамда тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг вазифалари:

халқаро арбитражнинг ҳуқуқий тушунчаси ва моҳиятини аниқлаш;
халқаро арбитражда юрисдикциянинг назарий тушунчасини очиқ бериш;

халқаро арбитражда юрисдикциянинг асосий тамойилларини аниқлаш;
арбитраж суди ва арбитражларнинг ваколатларини таснифлаш;
юрисдикция қарорларини ва уларни қабул қилишнинг оқибатларини таҳлил қилиш;

миллий судлар ва арбитраж судларининг ваколатларини аниқлаш;
миллий судлар ва халқаро арбитраж ўртасидаги муносабатларни тавсифлаш;

Ўзбекистон қонунчилиги ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини ривожлантириш истиқболларини аниқлаш;

⁶ Мазкур олимлар ишларининг тўлиқ рўйхати диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида кўрсатилган.

⁷ Мазкур олимлар ишларининг тўлиқ рўйхати диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида кўрсатилган.

қонунчиликни ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини такомиллаштириш бўйича тақлиф-тавсиялар ишлаб чиқиш.

Тадқиқотнинг объекти халқаро савдо-иқтисодий фаолият доирасидаги низоларни халқаро арбитражларда ҳал этишни миллий ва халқаро-ҳуқуқий тартибга солиниши билан боғлиқ ҳуқуқий муносабатлар тизими ҳисобланади.

Тадқиқотнинг предмети халқаро арбитражлар юрисдикция доирасини белгилашдаги илмий-амалий муаммолар, миллий қонунчилик ва ҳуқуқни қўллаш амалиёти, халқаро-ҳуқуқий ҳужжатлар, хорижий мамлакатлар қонунчилиги ва амалиёти ҳамда мавжуд концептуал ёндашувлар, илмий назарий қарашлар ва ҳуқуқий категориялардан иборат.

Тадқиқотнинг усуллари. Тадқиқот олиб боришда тарихий, тизимли таҳлил, қиёсий-ҳуқуқий, мантиқий, умумлаштириш, илмий манбаларни комплекс тадқиқ этиш, индукция ва дедукция, статистик маълумотларни таҳлили каби усуллар қўлланилган.

Тадқиқотнинг илмий янгилиги қуйидагилардан иборат:

арбитраж юрисдикциясининг чегаралари белгиланиб, унга кўра арбитраж суди ўз юрисдикциясини ўзи аниқлаши, бунда арбитраж келишувининг мавжудлиги ёки ҳақиқийлиги борасида эътирозларни қабул қилиш ва улар бўйича ўзи қарор чиқариш ваколатига эга эканлиги асосланган;

чет давлат судлари ва арбитражларининг қарорларини тан олиш ҳамда ижро этишга қаратиш тўғрисидаги ишлар иқтисодий судларга тааллуқлилиги, шу жумладан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар иқтисодий судлари судловига тегишлилиги асослаб берилган;

халқаро арбитражнинг қарорини ижрога қаратиш тегишли давлат суди ажрими ва ижро варақаси асосида Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилиши асосланган;

тарафларнинг илтимосига кўра халқаро арбитраж суди таъминлаш чораларини белгилаши ва ушбу ҳуқуқини амалга оширишда дастлабки қарор чиқариш ваколатига эга эканлиги асосланган.

Тадқиқотнинг амалий натижалари қуйидагилардан иборат:

халқаро амалиётда янги ҳуқуқий манба сифатида «арбитраж юриспруденцияси» шаклланганлиги ва низоларни халқаро арбитражда ҳал этишда барча ҳуқуқ оилалари доирасида қўлланиладиган прецедент ҳуқуқини шакллантирганлиги концептуал жиҳатдан асослаб берилди;

«халқаро арбитраж», «арбитраж юрисдикцияси», «онлайн арбитраж», «низоларни электрон ҳал қилиш» каби тушунчаларга муаллифлик таърифлари ишлаб чиқилди;

халқаро арбитраж юрисдикцияси фаолиятига таъсир қилувчи ички ва ташқи омиллар аниқланди;

ҳакамлик судлари ва халқаро арбитраж судлари ваколатига кирадиган ишларни тизимлаштириш зарурлиги, хусусан, халқаро арбитраж

юрисдикциясига кирадиган бир мамлакат субъектлари ўртасидаги низоларнинг турлари кўрсатиб берилди;

юрисдикция қоидалари мажбурий ва шартли арбитраж юрисдикциясининг турли жиҳатларини қўллаган ҳолда ўзига хос ва чекланган бўлиши асослаб берилди;

ўзаро боғлиқ далилларнинг долзарблиги аниқланди ва юрисдикция даъволарини кўриб чиқишнинг процессуал механизмларини такомиллаштириш бўйича таклифлар асослаб берилди;

ҳалқаро арбитраж соҳасида низоларни онлайн ҳал қилиш ва электрон арбитраж платформаларини жорий этиш орқали трансчегаравий низоларни ҳал қилишга хизмат қиладиган низоларни ҳал қилишнинг рақамлаштирилган механизми ва унинг юрисдикциясини белгилаш зарурлиги, бунда сервер жойлашган жой қонуни янги коллизия норма сифатида қўлланилиши мақсадга мувофиқлиги асослаб берилди.

Тадқиқот натижаларининг ишончлилиги. Тадқиқот натижалари ҳалқаро ҳуқуқ ва миллий қонун нормалари, ривожланган давлатлар тажрибаси, ҳуқуқни қўллаш амалиёти, статистик маълумотларни таҳлил қилиш натижаларини умумлаштирилиб, тегишли ҳужжатлар билан расмийлаштирилган, хулоса, таклиф ва тавсиялар апробациядан ўтказилиб, уларнинг натижалари етакчи миллий ва хорижий нашрларда эълон қилинган бўлиб, олинган натижалар ваколатли тузилмалар томонидан тасдиқланган ва амалиётга жорий қилинган.

Тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти. Тадқиқот натижаларининг илмий аҳамияти ундаги илмий-назарий хулосалар, таклифлар ва тавсиялардан келгуси илмий фаолиятда, қонун ижодкорлигида, ҳуқуқни қўллаш амалиётида, низоларни муқобил ҳал қилиш механизмлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг тегишли нормаларини шарҳлашда миллий қонунчиликни такомиллаштириш фаолияти юзасидан илмий тадқиқотлар олиб боришда, шунингдек «Халқаро хусусий ҳуқуқ», «Халқаро тижорат арбитражи», «Низоларни муқобил усулда ҳал этиш» каби ҳуқуқий фанларини ўқитиш ва методик тавсиялар тайёрлашда фойдаланиш мумкин.

Тадқиқот натижаларининг амалий аҳамияти қонун ижодкорлиги фаолиятида, хусусан норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тайёрлаш ҳамда уларга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш жараёнида, ҳуқуқни қўллаш амалиётини такомиллаштиришда ҳамда олий юридик таълим муассасаларида хусусий ва халқаро ҳуқуқ фанларини ўқитишда хизмат қилади.

Тадқиқот натижаларининг жорий қилиниши. Тадқиқот иши бўйича олинган илмий натижалар қуйидагиларда фойдаланилган:

арбитраж юрисдикциясининг чегаралари белгилаб қўйилган бўлиб, унга кўра, ўз юрисдикциясини ўзи аниқлаши, бунда арбитраж келишувининг мавжудлиги ёки ҳақиқийлиги борасида эътирозларни қабул қилиш ва улар бўйича ўзи қарор чиқариш ваколатига эга бўлиши тўғрисидаги таклиф «Халқаро тижорат арбитражи тўғрисида»ги Ўзбекистон

Республикаси Қонуннинг 21-моддасида ўз аксини топди (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг 2020 йил сентябрдаги 17-сон далолатномаси). Ушбу таклиф арбитраж судининг ўз юрисдикцияси тўғрисида қарор қабул қилишга доир ваколатларини белгилашга хизмат қилган;

халқаро арбитражларининг қарорларини тан олиш ҳамда ижро этишга қаратиш тўғрисидаги ишлар иқтисодий судларга тааллуқлилиги, шу жумладан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар иқтисодий судлари судловига тегишлилиги тўғрисидаги таклиф Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг 25-моддаси, 6-бандида ҳамда 32-моддасида ўз аксини топди (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг 2021 йил 5 январдаги 06/1-05/3736-сон далолатномаси). Ушбу таклиф чет давлат судлари ва арбитражларининг қарорларини тан олиш ҳамда ижро этишга қаратиш иқтисодий судларга тааллуқли эканлигини белгилашга хизмат қилган;

халқаро арбитражининг қарорини ижрога қаратиш ваколатли давлат судининг ажримига мувофиқ ижро варақаси асосида Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда амалга оширилиши лозимлиги ҳақидаги таклиф Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг 258-моддасида ўз аксини топди (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг 2021 йил 5 январдаги 06/1-05/3736-сон далолатномаси). Ушбу таклиф халқаро арбитражларнинг қарорларини ижросини таъминлаш тартибини белгилашга хизмат қилган;

тарафларнинг илтимосига кўра халқаро арбитраж суди таъминлаш чораларини белгилаши, бунда дастлабки қарор чиқариш ваколатига эга бўлиши, шунингдек халқаро арбитраж судининг илтимосига биноан ваколатли давлат суди барча арбитраж муҳокамаси тугагунга қадар даъвони таъминлаш бўйича вақтинчалик ёки доимий чоралар кўриши тўғрисидаги таклиф Ўзбекистон Республикасининг «Халқаро тижорат арбитражи тўғрисида»ги Қонуннинг 22 ва 24-моддаларида ўз аксини топди (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг 2020 йил 7 октябрдаги 19/1-сон далолатномаси). Ушбу таклиф арбитраж судининг таъминлаш чораларини белгилашга доир ваколатларини аниқ белгилашга хизмат қилган.

Тадқиқот натижаларининг апробацияси. Мазкур тадқиқот натижалари 6 та илмий-амалий анжуманда, жумладан 4 та халқаро ва 2 та республика илмий-амалий анжуманларида муҳокамадан ўтказилган.

Тадқиқот натижаларининг эълон қилинганлиги. Диссертация мавзуси бўйича жами 16 та илмий иш, жумладан 1 та монография ва 9 та илмий мақола (2 та SCOPUS базасидаги журналларда, 2 та халқаро нашрларда) чоп этилган.

Диссертациянинг тузилиши ва ҳажми. Диссертация таркиби кириш, учта боб, хулоса, фойдаланилган адабиётлар рўйхати ва иловалардан иборат. Диссертация ҳажми 144 бетни ташкил этган.

ДИССЕРТАЦИЯНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

Диссертациянинг **кириш (диссертация аннотацияси)** қисмида тадқиқот мавзусининг долзарблиги ва зарурати, унинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг асосий устувор йўналишларига боғлиқлиги, мавзу бўйича хорижий илмий тадқиқотлар шарҳи, муаммонинг ўрганилганлик даражаси, мавзунинг диссертация бажарилаётган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари билан алоқаси, унинг мақсад ва вазифалари, объекти ва предмети, усуллари, илмий янгилиги ва амалий натижаси, тадқиқот натижаларининг ишончлилиги, илмий ва амалий аҳамияти, жорий қилиниши, апробацияси, натижаларнинг эълон қилинганлиги, диссертациянинг ҳажми ва тузилиши ҳақида маълумотлар келтирилган.

Диссертациянинг «**Халқаро арбитраж ва унинг юрисдикцияси**» деб номланган биринчи бобида тадқиқотнинг кейинги бобларида муҳокама қилинган муаммоларни ишлаб чиқиш учун назарий асоснинг таҳлили ёритилган. Ушбу бобда халқаро арбитражнинг ҳуқуқий тушунчаси ва моҳияти, умумий юрисдикциянинг назарий тушунчаси, хусусан, халқаро арбитраж юрисдикциясининг асосий тамойиллари таҳлил қилинган.

Диссертант халқаро савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантиришнинг назарий ва амалий аҳамиятини ҳисобга олган ҳолда, халқаро арбитражнинг долзарб аҳамиятини аниқлаштирган. Бунда халқаро тижорат арбитражи – ўзини ўзи бошқаришга асосланган, сиёсий ва процессуал жиҳатдан мустақил бўлган ва хорижий иқтисодий бизнес субектлари ўртасидаги трансчегаравий низоларни тарафлар томонидан имзоланган шартномада назарда тутилган моддий ҳуқуқ ёки коллизия нормалар асосида адолат, савдо ва тадбиркорлик амалиётига асосланган ҳолда кўриб ҳал этишнинг муқобил усули тўғрисидаги ёндашувга асосланган.

Тадқиқотчи халқаро арбитражнинг махсус ҳуқуқий мақомини таҳлил қилиб, уни турли давлатлардаги компаниялар ёки шахслар ўртасидаги низоларни, одатда, судга мурожаат қилмасдан шартномага мувофиқ вужудга келиши мумкин бўлган низолар тўғрисидаги қоидаларни киритиш орқали ҳал этишга қаратилган ҳуқуқий жараён сифатида баҳо беради. Бир қатор олимларнинг ёндашувларини таҳлил этган ҳолда (И.Рустамбеков, Б.Самарходжаев, Л.Ануфриева, М.Богуславский, Б.Карабелников) халқаро арбитраж судлари давлат судларига нисбатан қатор афзалликларга эгаллиги асосланган. Бунда халқаро арбитраж тезкор ва сифатли натижага эришишнинг муносиб усули эканлиги, инстанцияларнинг мавжуд эмаслиги ва бир босқичда низо ҳал этилиши, тарафлар мустақил равишда арбитражларни танлаши ва арбитраж жараёни қоидаларига келишган ҳолда ўзгартириш кирита олиши, қарори ижро этилиши мажбурийлиги ва дунё бўйлаб унинг ижросини таъминлаш мумкинлиги асосий жиҳатлар эканлиги кўрсатиб берилган.

Диссертант халқаро арбитражнинг таърифлари ва ушбу масала бўйича хорижий олимлар (G.Born, J.Devlin, V.Tibor, J.John, I.Banttekas, J.Francois, H.Smith, A.Redfern, M.Hunter, E.Gaillard, J.Savage, M.Reisman, W.Laurence, W.William Park, J.Paulson, R.Gibson)нинг фикрларини таҳлил этиб, халқаро

арбитраж турли мамлакатлардаги тадбиркорлик субъектлари ёки шахслар ўртасидаги низоларни ҳал қилишга қаратилган ҳуқуқий жараён сифатида, одатда, келгусидаги низоларни халқаро арбитражга юбориш тўғрисидаги битимни қўшиш орқали аниқланади, - деган хулосага келган.

Тадқиқотчи халқаро арбитражни ривожлантиришнинг замонавий тенденциялари асосида халқаро тижорат арбитражи кўп томонлама конвенциялар, икки томонлама келишувлар, миллий арбитраж қоидалари, шунингдек хусусий норасмий низоларни ҳал қилиш принциплари ва қоидаларидан иборат низоларни ҳал қилишнинг хусусий трансмиллий тизимига айланганлигини асослаб берган.

Тарихий таҳлил шуни кўрсатадики, халқаро тижорат арбитражини тартибга солувчи замонавий қонунлар XX асрнинг 20 йилларидан вужудга кела бошлаган ва 1958 йил 10 июндаги Нью-Йорк конвенцияси деб номланувчи хорижий арбитраж қарорларини тан олиш ва ижро этиш тўғрисидаги конвенция қабул қилиниши билан давом этган. Кейин эса 1976 йил 15 декабрдаги ЮНСИТРАЛ арбитраж қоидалари ва 1985 йил 21 июндаги Халқаро тижорат арбитражи тўғрисидаги ЮНСИТРАЛ намунавий қонунининг қабул қилиниши халқаро тижорат арбитражининг процессуал жиҳатларини мустаҳкамлади. Ушбу ҳужжатлар арбитраж судларини халқаро миқёсда тадбиқ этиш ва ривожлантириш учун асос яратди.

Тадқиқотчи халқаро амалиётни ўрганиб, халқаро арбитраж халқаро савдо ва инвестицияларнинг деярли барча соҳаларида бизнес шериклари ўртасидаги халқаро низоларни ҳал қилишнинг энг мақбул усулига айланганини аниқлади. Арбитраж тизими тарафлар эрк мухторияти тамойилига асосланган шартномавий характерига эга бўлиб, тарафлар келишув асосида арбитраж судининг низони кўриб чиқиш ваколатига эга бўлишини белгилайди ва мазкур ҳолат келажақда вужудга келиши мумкин бўлган ҳар қандай тижорий ёки инвестициявий низонинг халқаро арбитражда кўрилиши учун энг зарур шартдир. Бунга асосан арбитраж келишувининг шартномавий характери, жумладан ёзма ва консенсуал бўлиши ҳамда бундай келишув мустақил характерга эгаллиги, шунингдек арбитраж келишуви арбитраж судининг низони кўриб чиқиш ва у бўйича қарор қабул қилиш ҳуқуқини ваколатини белгиловчи дастлабки асос эканлиги асослантирилган.

Диссертант томонидан халқаро арбитраж низоларни томонларнинг келишуви билан ҳал қилиш учун ишлатиладиган жараён ва низоларни ҳал қилишнинг муқобил усули эканлиги инобатга олиниб, халқаро арбитражнинг тўртта асосий хусусияти аниқланди ва таҳлил қилинди. *Биринчидан*, халқаро арбитраж автономдир, миллий қонунлар ва юрисдикцияларга тўлиқ боғлиқ эмас. Шу билан бирга, арбитраж ҳар қандай миллий ҳуқуқий тизимдан мустақил равишда яшай оладиган автоном тизимдир. *Иккинчидан*, арбитраж судининг тарафлари суд жараёни давомида ўз фикрлари асосида жараён тартибини танлайдилар. *Учинчидан*, арбитраж суди барча тегишли масалаларни ҳал қилиш учун асосий масъулиятни ўз зиммасига олади (камдан-кам ҳолатлар бундан мустасно), Thomas Schultz бунда ҳар қандай қарорнинг якуний ва мажбурийлик хусусияти халқаро арбитражда қарор қабул

қилувчи арбитрларнинг ишга янада масъулият билан ёндошишини таъминлайди.

Хорижий мамлакатлар қонунчилиги ва доктринасини ўрганиш асосида «Халқаро арбитраж», «Арбитраж судининг юрисдикцияси», «Низоларни электрон ҳал қилиш», «Онлайн арбитраж» каби атамаларга муаллифлик таърифи шакллантирилди ва халқаро арбитражнинг жозибадорлигини таъминловчи хусусиятлар кўрсатиб берилди.

Диссертант халқаро арбитраж амалиёти, қабул қилинаётган қарорлари ва уларнинг умумлаштирилган таҳлили асосида ушбу қарорлар барча ҳуқуқ оилаларига тадбиқ этиладиган янги прецедент ҳуқуқини шакллантириб маълум ҳуқуқий манбани яратганлигини, жумладан ушбу ҳуқуқий манба ва халқаро арбитражлар амалиёти бугунги кунда халқаро хусусий ҳуқуқ, жумладан халқаро арбитраж ҳуқуқи фани доирасида ва унинг назариясида «Арбитраж юриспруденцияси» концептуал янги ғоя сифатида, арбитраж ишларининг тегишли турлари бўйича чиқарилган қарорлари мажмуини ҳамда халқаро арбитражнинг ўрнатилган амалиётидаги моддий ва процессуал ҳуқуқ масалалари бўйича ҳуқуқий прецедент сифатида халқаро арбитражлар томонидан эътиборга олинган манба эканлиги асослаб берди.

«Арбитраж судининг ваколатлари» деб номланган диссертациянинг иккинчи бобида арбитраж судининг мутлақ ваколатлари, арбитраж муҳокамаси натижалари, арбитраж судининг қарорлари ва уларни қабул қилиш жараёни, шунингдек, низоларни онлайн арбитраж юрисдикцияси доирасида кўриб ҳал этишнинг процессуал жиҳатлари кўриб чиқилган.

Диссертант томонидан арбитраж судларининг ҳуқуқий моҳияти, кўриб чиқиладиган низолар доираси, шартлари ва турлари таҳлил этилиб, арбитраж суди, одатда, коллегиял ҳисобланиши, аммо у яқка арбитрдан иборат бўлиши ҳам мумкинлиги, бунда тарафлар ёки арбитраж институти томонидан номуносиб арбитр тайинланганида тарафлардан бири, арбитрни чақириб олиши ҳуқуқи таъминланиши, бунинг учун энг мақбул усул – жавобгар арбитраж судининг дастлабки босқичида арбитрларнинг ўз ваколатларига эга эмаслигини исботлаши, бунинг учун эътироз механизми мавжудлиги тўғрисида далиллар келтириши кераклиги асослаб берилди.

Тадқиқотчи яқиндан фаол ишлатила бошланган арбитраж, унинг қарорлари ва амалиётини, шунингдек, арбитраж судларига тааллуқли ишлар доирасини тавсифлайдиган «арбитраж юриспруденцияси» атамасини таҳлил қилиб, уни янги концепция сифатида халқаро қонунчилик назариясига киритилиши арбитраж суд ишлари ҳуқуқий тартибга солиниши жараёнига ижобий таъсир кўрсатади, деган хулосага келган.

Шунингдек, мазкур бобда арбитражнинг замонавий тури «онлайн арбитраж» шакли таҳлил қилиниб, мавжуд доктриналар ўрганилган. Жумладан, онлайн арбитраж бу ахборот технологияларини қўллаган ҳолда низоларни ҳал этишнинг замонавий усули эканлиги, бунда юрисдикция масалалари долзарб аҳамият касб этиши, унинг белгиланмаслиги ҳамда миллий қонунчиликдаги бевосита жараён иштирокчиларнинг ҳозир бўлишини

талаб этиши, кейинчалик чиқарилган қарорларнинг ижросини таъминлашда муаммолар юзага келтириши мумкинлиги асослаб берилган.

Тадқиқотчи томонидан электрон ёки рақамли арбитраж, айрим олимлар томонидан блокчейн арбитраж сифатида талқин этилаётган янги арбитраж шакли ўрганилиб, мазкур арбитраж сунъий интеллект асосида ишни кўриб чиқиши ҳамда асосан интернет тармоғида ҳамда смарт контрактлар асосида вужудга келувчи низоларни ҳал этишда самарали механизмга айланиши мумкинлиги асослантирилган ҳамда бир бир қатор олимлар фикрларини ўрганган ҳолда рақамли арбитраж юрисдикцияси тегишли сервернинг жойлашган жой қонуни (И.Рустамбеков) ёки тегишли доменни рўйхатдан ўтган жой қонунига (E.Goffman) бўйсунуши кераклиги асослаб берилган.

Ушбу боб доирасида муаллиф халқаро арбитраж фаолиятини тартибга солувчи халқаро шартномалар ва ЮНСИТРАЛ намунавий ҳужжатлари ёритилган ва танқидий кўриб чиқилган, шунингдек арбитраж қоидалари ва улар таркибидаги халқаро арбитраж юрисдикцияси масалаларини тартибга солишга алоҳида эътибор қаратилган.

Тадқиқот ишида хорижий олимлар (S.Brams, A.Taylor, Thiessen Mac Mahon, A.Stanieri, A.Zeleznikow, M.Gawler, B.Lewis, B.Drake, D.Moberg)нинг фикрларини ўрганиб, муаллиф халқаро тижорат арбитражлари, ҳакамлик судлари ва умумий юрисдикция судларининг ваколатларини белгилаш мезонларини ишлаб чиқиб, юрисдикция органларининг ваколатлари низо келиб чиққан ҳуқуқий муносабатлар соҳаси билан бевосита боғлиқлиги, шунингдек, хорижий арбитраж марказларининг арбитраж суди ваколатига тааллуқли амалиётини таҳлил қилиб, ишда тузилган суд таркиби унинг юрисдикцияси масаласини иш юритиш бошланишидан олдин ҳам кўриб чиқиш ҳуқуқига эга бўлиши асослантирилган.

Диссертациянинг учинчи бобида **«Арбитраж юрисдикция масалаларида давлатнинг ўрни ва Ўзбекистон Республикасида ҳуқуқни қўллаш амалиётини ривожлантириш истиқболлари»** ҳақида сўз юритилган бўлиб, унда миллий судлар ва арбитраж судларининг ваколатлари, миллий судлар ва халқаро арбитраж ўртасидаги муносабатлар, арбитраж суд қарорлари, Ўзбекистонда қонун ҳужжатлари ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг таҳлили амалга оширилган.

Тадқиқотчи миллий судлар ва халқаро арбитраж судлари юрисдикциясини қиёсий таҳлил қилган, хусусан, Ўзбекистон Республикаси миллий судлари, уларнинг юрисдикцияси ва бошқа процессуал жиҳатларини миллий қонунчилик асосида ўрганган. Шунингдек, Буюк Британия, Германия, Италия, Франция, Арманистон, Молдова ва Чехия каби хорижий давлатларнинг миллий суд тизимларини қиёсий-ҳуқуқий таҳлили ўтказилган.

Тадқиқотчи шартли равишда «арбитраж судлари ва ваколатли судлар ўртасидаги муносабатлар» тушунчасини мураккаб ва кўп қиррали ҳуқуқий ҳодиса сифатида асослаб, қуйидагиларни кўрсатиб берган:

биринчидан, махсус арбитраж суди, бу вақтинчалик арбитраж судининг ташкилот сифатида бирон-бир ташкилий-ҳуқуқий шаклга эга эмаслиги билан

боғлиқ, тарафлар томонидан муайян баҳсли ҳуқуқий муносабатларни ҳал қилиш учун яратилади, ундан кейин у ўз фаолиятини тўхтатади;

иккинчидан, арбитраж судининг ўзи эмас, балки арбитраж муҳокамасидаги манфаатдор шахс ваколатли судга кўриб чиқилган даъвони таъминлаш тўғрисида илтимоснома билан мурожаат қилади. Вазият ваколатли судга арбитраж судининг қарорига эътироз билдириш ёки уни ижро этиш учун ижро варақасини бериш тўғрисида ариза келиб тушганда ўзаро таъсирга киришади;

учинчидан, фақат арбитраж судининг қарорига шикоят қилиш ёки уни ижро этиш учун ижро варақасини бериш жараёнида ваколатли суд иш бўйича қарор чиқарган доимий ишлайдиган арбитраж суди билан бевосита ўзаро алоқада бўлиши мумкин.

И.Рустамбековнинг фикрига кўра, халқаро арбитраж бевосита давлат судлари билан боғлиқдир. Давлатнинг миллий қонунлари, халқаро шартномалар, хусусан, 1958 йил 10 июнда қабул қилинган Нью-Йорк конвенцияси асосида халқаро арбитраж ва миллий судлар ўзаро ҳамкорликни амалга оширади.

Арбитраж суди томонидан қабул қилинган қарорлар ижроси ёки даъво иш юритувга қабул қилиниши билан тарафларнинг илтимосига биноан даъвони таъминлаш чораларини кўриш ҳақида арбитраж судининг махсус буйруғини амалга ошириш борасида халқаро арбитраж судлари ва давлат судлари ўзаро ҳамкорлик қилади. Бироқ ушбу чоралар халқаро ҳамжамият, хусусан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Халқаро савдо ҳуқуқи бўйича комиссияси (ЮНСИТРАЛ) ва алоҳида давлат томонидан катта эътибор талаб этадиган бир қатор муаммоларни келтириб чиқаради. Муаллиф миллий олимлар (С.Гулямов, И.Рустамбеков, З.Убайдуллаев, Б.Самарходжаев, О.Оқюлов, Ф.Отахонов, З.Шамухамедова, Ш.Масадиков, Д.Ҳабибуллаев, А.Сулейменова, Д.Огай, М.Сабиров, А.Худайберганов)нинг асарларини тадқиқ этган ҳолда, қуйидаги масалаларни, биринчи навбатда, мурожаат қилиш имкониятларини кўриб чиқади; иккинчидан, ушбу чораларни қандай амалга ошириш мумкинлигини таҳлил қилади; учинчидан, арбитраж суди тузилгунга қадар вақтинчалик чоралар кўриш мумкинми, тўртинчидан, вақтинчалик чоралар тўғрисида қарорни ким қабул қилади, бешинчидан, халқаро тижорат арбитражи томонидан даъвони таъминлаш учун қандай чоралар кўрилиши мумкин, олтинчидан, вақтинчалик чоралар масаласини тартибга солиш учун мустаҳкам халқаро асос яратиш муаммосини ўрганади.

Диссертант томонидан халқаро арбитражнинг низоларни кўриб чиқиш ва ҳал қилиш бўйича ваколатларини аниқлашга таъсир этувчи муаммолар сифатида тавсифланадиган юрисдикция масалалари аниқланиб, қуйидагича тавсифланди:

- процедуралар тартибига риоя қилиш;
- *ratione personae* талабларига мувофиқлиги;
- *ratione materiae* талабларига мувофиқлиги;
- томонларнинг розилиги.

Ушбу боб хулосасида муаллиф бизнесда чет эллик инвесторларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини самарали ҳимоя қилиш, ишбилармонлик муҳитини яхшилаш ва инвестиция жозибadorлигини оширишга тўсқинлик қилаётган бир қатор тизимли муаммолар мавжудлигини таъкидлайди, шу жумладан:

биринчидан, халқаро арбитражни Ўзбекистонда тартибга солувчи қонунчилик базасининг йўқлиги хорижий инвесторлар ва маҳаллий корхоналар ўртасидаги низоларни ҳал қилиш харажатларини кўпайтиради;

иккинчидан, амалдаги қонунчилик инвестиция билан боғлиқ низоларни чет эл қонунларидан фойдаланган ҳолда халқаро арбитраж стандартларига мувофиқ ҳал қилиш учун чет эллик арбитрларни жалб қилиш имкониятини чеклайди;

учинчидан, халқаро арбитраж қарорларини Ўзбекистонда ижро этилишининг аниқ ҳуқуқий механизмлари мавжуд эмаслиги хорижий инвесторларнинг мамлакат суд тизимида бўлган ишончига салбий таъсир қилади ва шу билан мамлакатнинг инвестиция жозибadorлигини пасайтиради;

тўртинчидан, маҳаллий ҳакамлик судьяларини ва халқаро арбитраж соҳасидаги бошқа мутахассисларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш жараёни орқада қолмоқда;

бешинчидан, низоларни муқобил ҳал қилиш тизимида, жумладан халқаро арбитражда ахборот технологияларининг суёт жорий этилганлиги.

Ўзбекистон қонунчилиги ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг таҳлили шуни кўрсатдики, низоларни ҳал қилиш механизмини арбитраж судида жорий этиш мамлакатимизда бизнес субъектларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ҳимоясини таъминлаш, ишбилармонлик муҳитини яхшилаш ва мамлакатнинг инвестиция жозибadorлигини ошириш учун алоҳида аҳамиятга эга.

ХУЛОСА

Арбитраж юрисдикциясини тартибга солиш ва амалий муаммолар мавзусида ўтказилган тадқиқот натижасида қуйидаги назарий ва амалий хулосалар ишлаб чиқилди:

1. «Халқаро арбитраж» тушунчасига муаллифлик таърифи ишлаб чиқилди. *Халқаро арбитраж* – бу турли давлатлардаги тадбиркорлик субъектлари ёки шахслар ўртасидаги низоларни, одатда, шартномада келажакда вужудга келиши мумкин бўлган низоларни халқаро арбитражга тақдим қилиш тўғрисидаги бандни қўшиш ёки алоҳида шартнома тузиш орқали ҳал этишга қаратилган ҳуқуқий жараён.

2. «Арбитраж судининг юрисдикцияси» тушунчасига муаллифлик таърифи ишлаб чиқилди. *Арбитраж судининг юрисдикцияси* унинг низони кўриб чиқиш ваколатини ва мустақил равишда ушбу ваколатнинг мавжудлигини ҳал қилиш ҳуқуқини англатади.

3. «*Низоларни электрон ҳал қилиш*» тушунчасига муаллифлик таърифи ишлаб чиқилди. *Низоларни электрон ҳал қилиш* – бу низоларни ҳал қилишнинг

бир шакли бўлиб, томонларнинг ўзаро келишув асосида компьютер технологияларидан фойдаланган ҳолда низони ҳал қилишидир.

4. «Онлайн арбитраж» тушунчасига муаллифлик таърифи ишлаб чиқилди. *Онлайн арбитраж* – бу суд мажлисида тарафларнинг жисмоний иштирокисиз низоларни кўриб чиқадиган ихтисослашган ҳакамлик тури. Онлайн арбитраж иккала онлайн муомала ва транзакциялардан келиб чиқадиган низолар ва офлайн режимда юзага келадиган низолар учун ҳам қўлланилиши мумкин.

5. «Арбитраж юриспруденцияси» халқаро хусусий ҳуқуқ ва халқаро арбитраж ҳуқуқи назариясидаги янги концептуал ғоя сифатида асосланиб берилди ва таърифланди. *Арбитраж юриспруденцияси* – бу арбитраж ишларининг тегишли турлари бўйича чиқарилган қарорлари мажмуи бўлиб, халқаро арбитражнинг ўрнатилган амалиётидаги моддий ва процессуал ҳуқуқ масалалари бўйича ҳуқуқий прецедентнинг бир кўриниши сифатида халқаро арбитражлар учун ҳуқуқий нормаларнинг манбаига айланган халқаро арбитражнинг ўрнатилган амалиёти.

6. Халқаро арбитраж соҳасида ҳуқуқий тартибга солиш ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг хорижий тажрибасини таҳлил қилиш, қуйидаги асосий масалалар бўйича ишлар халқаро арбитражда кўриб чиқилиши ваколатлилиги асослантилди:

- ташқи иқтисодий фаолият жараёнида юзага келадиган, камида биттаси хорижий бўлган икки ёки ундан ортиқ компанияларнинг шартномавий ёки бошқа фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларига оид низолар;

- чет эл инвестициялари иштирокидаги компаниялар ва халқаро ташкилотлар ўртасидаги ўзаро низолар, шунингдек уларнинг юридик шахслар билан низолари.

7. Халқаро тижорат арбитражининг икки асосий шаклда мавжудлиги (институционал ва ad hoc), лекин ҳозирги даврда тезкор ва кўп томонлама янги арбитраж турлари, шунингдек онлайн ва рақамли арбитраж шакллари вужудга келганлиги асослаб берилди. Арбитраж судларининг бундай турлари ва шакллари миллий амалиётга жорий этиш ва уни миллий қонунчиликда мустаҳкамлаш зарурлиги асосланди.

8. Халқаро арбитражнинг низоларни кўриб чиқиш ва ҳал қилиш бўйича ваколатларини аниқлашга таъсир этувчи муаммолар сифатида тавсифланадиган юрисдикция масалалари аниқланди. Асосий юрисдикция масалалари қуйидагича аниқланиши асосланди:

- процедуралар тартибига риоя қилиш;
- ratione personae талабларига мувофиқлиги;
- ratione materiae талабларига мувофиқлиги;
- томонларнинг розилиги.

9. Малака-компетенцияларнинг умумэътироф этилган принципи икки жиҳатни ўз ичига олиши аниқланди:

- арбитражга ўз ваколатига оид барча масалаларни ҳал қилиш учун тегишли ваколатлар берилишини, шу жумладан арбитраж шартномасининг

амал қилиш муддати ва мавжудлигига эътирозлар берилишини таъминлайдиган ижобий жиҳат;

- арбитраж шартномасининг предмети бўлган масала бўйича даъво кўзғатилган суд, агар тарафлардан бирортаси буни низонинг моҳияти бўйича биринчи ариза берилгандан кечиктирмай сўраса, иш юритишни тугатиши ва тарафларни қайтариши шарт.

10. Халқаро тижорат арбитражи тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ЮНСИТРАЛ намунавий қонунига асосланиши, арбитраж шартномасининг автономияси ва амал қилиш масаласи жуда кенг талқин қилиниши, у арбитраж келишувининг мавжудлиги масаласини ҳам қамраб олиши ҳамда халқаро арбитраж биринчи бўлиб арбитраж шартномаси ва ўз юрисдикциясининг ҳақиқийлигини ўрнатиши кераклиги, бунда арбитраж келишуви ёзма шаклда тузиладиган консенсуал мустақил шартнома деган хулоса илгари сурилди.

11. ЮНСИТРАЛ намунавий қонунининг қуйидаги асосий хусусиятлари аниқлаб берилди:

- миллий қонунчиликнинг тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари учун халқаро тижорат арбитражининг махсус ҳуқуқий режимини белгилаш;

- арбитраж муҳокамасида мумкин бўлган энг кенг кўламли ишларни кўриб чиқишга руҳсат бериш учун «тижорат» атамасини чуқур талқин қилиш;

- «ваколат – ваколат» тамойилини аниқлаш;

- арбитраж битимининг асосий шартномадан ажратилишини аниқлаш;

- процесснинг моҳиятига тааллуқли қонунни аниқлашда томонларнинг имкониятларини ошириш.

12. Халқаро арбитражнинг жозибадорлиги қуйидаги жиҳатлар билан боғлиқлиги аниқланди:

-томонлар тегишли арбитрларни, шунингдек низо кўриб чиқиладиган жойни танлаш имкониятига эга;

-арбитрларнинг бетарафлиги;

-томонларнинг ўзлари томонидан арбитраж жараёни тартибини белгилаш ва арбитраж судининг якунийлиги;

-арбитраж муҳокамасининг махфийлиги, шунингдек низонинг ҳал этилиши маълум бир соҳада ихтисослашган адвокатларга берилиши;

-қарорнинг якунийлиги ва уни турли давлатлар ҳудудида тан олиниши ва ижро этилиши имконияти.

13. Юридик адабиётлар таҳлили асосида маъмурий ва бошқа оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларни, махсус суд ишларини юритиш, юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш ишларини арбитраж суди доирасидан чиқариб ташлаш кераклиги тўғрисидаги ёндашув илгари сурилди.

14. Аралаш (оммавий ҳуқуқ ва хусусий ҳуқуқ элементларини бирлаштирган) низоларни, шунингдек халқаро арбитражда бир давлат хўжалик юритувчи субъектлари ўртасидаги низоларни кўриб чиқиш қуйидаги шартлар асосида ҳал этилиши мумкин:

- халқаро арбитражда муайян низонинг юрисдикциясини белгилайдиган томонлар ўртасида шартнома мавжудлиги;

- ушбу низони халқаро арбитражга юборишда қонуний таъқиқнинг йўқлиги;

- хусусий шартномалар тузиш ваколатининг мавжудлиги (шу жумладан, ишни халқаро арбитражга юбориш тўғрисидаги шартномалар).

15. Халқаро арбитраж судининг ваколатлари тўғрисидаги таклифлар «Халқаро тижорат арбитражи тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунида баён қилинган бўлиб, унда арбитраж суди низоларни давлатнинг процессуал қонунчилигига мувофиқ кўриб чиқиш ҳуқуқига эга. Ваколатли суд барча арбитраж муҳокамалари тугагунига қадар мутлақ ваколатларга эга. Ваколатли суд тарафларнинг ёки арбитраж судининг илтимосига биноан арбитраж муҳокамаси бошланишидан олдин ёки иш юритиш пайтида мавжуд ёки мумкин бўлган ҳакамлик муҳокамасига нисбатан зарур, деб ҳисоблаган ҳолда вақтинчалик ёки доимий чоралар кўриши мумкин.

16. Арбитраж суди унинг юрисдикциясига нисбатан ҳар қандай эътирозларни қабул қилиши мумкинлиги, шу жумладан арбитраж шартномасининг мавжудлиги ёки амал қилиши ёхуд уни низо мавзусига киритиши мумкинлиги тўғрисида қонунчилик даражасида таклифлар ишлаб чиқилди. Арбитраж суди даввони дастлабки масала ёки моҳият бўйича якуний қарор қабул қилиб, ҳал қилади. Агар арбитраж суди ўзининг ваколатлари доирасида дастлабки давво бўйича қарор қабул қилса, томонлар суддан қарор тўғрисида хабарнома олгандан кейин ўн беш кун ичида ишни ҳал қилишни талаб қилиши мумкин. Шундан сўнг, суд ўттиз кун ичида судга сўров юборади ва унинг қарорига нисбатан шикоят қилинмайди, агар бундай ариза кўриб чиқиладиган бўлса, арбитраж суди тарафнинг илтимосига биноан арбитраж муҳокамасини давом эттириш тўғрисида қарор қабул қилгунга қадар кучга киради.

17. Ваколатли судга халқаро арбитраж юрисдикциясига қарши давво аризаси ва уни тезкор кўриб чиқиш тартибини белгилаш зарурлиги исботланди.

18. Халқаро арбитраж судининг ваколоти низонинг моҳиятидан келиб чиқиб, қуйидаги чораларни кўришга асосланган:

а) иш учун муҳим бўлган ва низони ҳал қилиш учун муҳим бўлиши мумкин бўлган далилларни сақлаш тўғрисидаги буйруқ;

б) низо предмети бўлган товарларни сақлаш учун зарур чораларни кўриш, масалан, учинчи шахсга товарларни сақлаш ёки зарар етказилиши мумкин бўлган товарларни сотиш тўғрисидаги буйруқ;

в) қарорни бажариш учун зарур бўлиши мумкин бўлган активлар ва маблағларни сақлаш;

г) ҳал қилинмаган низонинг ҳозирги ҳолатини сақлаб қолиш ёки тиклаш;

д) арбитраж судига зарар етказиши мумкин ёки етказмаслиги мумкин бўлган ҳаракатларнинг олдини олиш ёки бекор қилиш чораларини кўриш тўғрисида буйруқ.

19. Бугунги кундаги пандемия ҳолатларидан келиб чиқиб, бугунги кунда онлайн арбитраж муаммолари ўрганилди ҳамда ЮНСИТРАЛнинг низоларни онлайн тарзда ҳал қилиш бўйича техник йўриқномаси (2017 йил) таҳлил

қилиниб, мазкур йўриқномани миллий амалиётда қўллаш, шунингдек трансчегаравий низоларни ҳал қилишга хизмат қиладиган онлайн арбитраж қоидаларини миллий қонунчиликда акс эттириш, унга қадар эса «Онлайн арбитраж тўғрисидаги низом»ни ишлаб чиқиш ва қўллаш мақсадга мувофиқлиги асослантирилди. Шунингдек, «Халқаро тижорат арбитражи тўғрисида»ги қонун лойиҳасининг 50 ва 51-моддаларини «Онлайн арбитраж қарорларининг ижроси» тушунчаси билан тўлдириш таклиф этилди.

Ушбу ҳолат арбитражда низоларни фақат онлайн кўриб чиқиш ва юритиш ҳамда онлайн қарорлар қабул қилишнинг ҳуқуқий асоси сифатида тан олиниб, онлайн қарорлар ижросини таъминлашга хизмат қилади.

20. Низоларни электрон ҳал этишда рақамли арбитраж масаласи ва унинг юрисдикцияси таҳлил қилиниб, бунда рақамли арбитраж сунъий интеллект асосида ишни кўриб чиқиши ҳамда асосан интернет тармоғида ҳамда смарт контрактлар асосида вужудга келувчи низоларни ҳал этишда самарали механизмга айланиши мумкинлиги кўрсатиб берилди ҳамда рақамли арбитраж юрисдикцияси тегишли сервернинг жойлашган жой қонуни ёки тегишли доменни рўйхатдан ўтган жой қонунига бўйсунуши тўғрисида махсус коллизия нормалар киритилиши таклифи ишлаб чиқилди.

Шунингдек, рақамли арбитраж мавжуд арбитраж марказлари томонидан жорий этилиши ва уларнинг юрисдикциясига бўйсунуши идеал ҳолат эканлиги ҳамда унинг қарорлари арбитраж маркази томонидан расмийлаштирилиши унинг ижросини таъминлашга хизмат қилиши тўғрисида хулосага келинди.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, онлайн ва рақамли арбитраж қоидаларини миллий қонунчиликда акс эттириш, шунингдек ЮНСИТРАЛ намунавий қонунига ҳамда Нью-Йорк конвенциясига ҳам тегишли ўзгартириш киритилиши зарурати асослаб берилди.

Буларнинг барчаси Ўзбекистон Республикасида халқаро арбитраж фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш самарадорлигини оширади, миллий даражада ҳуқуқ устуворлиги ҳамда ҳуқуқни ҳимоя қилиш усуллариға мурожаат қилишнинг таъминланганлигига, шунингдек мамлакат инвестициявий иқлими жозибадорлиги ошишиға хизмат қилади.

**SCIENTIFIC COUNCIL ON AWARDING SCIENTIFIC DEGREES
DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01 AT THE TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

BAKHRAMOVA MOKHINUR BAKHRAMOVNA

**REGULATION AND PRACTICAL PROBLEMS OF JURISDICTION OF
THE ARBITRAL TRIBUNAL (BASED ON UNCITRAL MODEL LAW)**

12.00.03 – Civil law. Business Law.
Family Law. International Private Law.

ABSTRACT
of doctoral (Doctor of Philosophy) dissertation on legal sciences

Tashkent – 2021

The theme of the dissertation of the Doctor of Philosophy (PhD) is registered by the Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan with number № B2020.4.PhD/Yu423.

The doctoral dissertation is prepared at the Tashkent State University of Law.

The abstract of the dissertation is posted in three languages (Uzbek, English and Russian (summary)) on the website of website of Scientific council (www.tsul.uz) and Information educational portal «Ziyonet» (www.ziyonet.uz).

Scientific supervisor:	Rustambekov Islambek Rustambekovich Doctor of Science in Law, Professor
Official opponents:	Ahmedov Azizkhon Dilshodovich Doctor of Science in Law Jumaniyazov Nodir Khudaiberdievich Doctor of Philosophy (PhD) in Law
The leading organization:	Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan University of World Economy and Diplomacy

The defense of the dissertation will be held on May 19, 2021 at 10:00 at the session of the Scientific Council under the Scientific Council DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01 at the Tashkent State University of Law. (Address: 100047, Sayilgokh street, 35 Tashkent city. Phone: (99871) 233-66-36; fax: (998971) 233-37-48; e-mail: info@tsul.uz).

The doctoral dissertation is available at the Information-Resource Center of Tashkent State University of Law (registered under No. 961), (Address 100047, Amir Temur street, 35. Tashkent city. Phone: (99871) 233-66-36).

Abstract of the dissertation submitted on 30 April, 2021.

(Registry protocol № 2 of 30 April, 2021).

S.S. Gulyamov
Vice-Chairman of Scientific Council for awarding scientific degrees, Doctor of Science in Law, professor

D.Y. Khabibullayev
Scientific Secretary of Scientific Council for awarding scientific degrees, Doctor of Philosophy in Law, professor

N.F. Imomov
Vice-Chairman of Scientific Seminar under Scientific Council for awarding scientific degrees, Doctor of Science in Law, professor

INTRODUCTION (abstract of PhD thesis)

The actuality and relevance of the dissertation theme. Across the globe, the development of international trade relations and investment activities has led to the emergence of disputes that require resolution. Currently, the most relevant and quickly developing way of resolving such disputes is international commercial arbitration. International arbitration has become a favoured system for resolving disputes among many business partners in virtually every area of global trade, markets and investments. According to the Statistics and Arbitration Centers, in 2020, 946 cases in the International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC, Paris), 152 cases in the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (SCC, Stockholm), 1080 cases in the Singapore International Arbitration Center (SIAC, Singapore) , The London International Court of Arbitration (LCIA, London) received 444 cases¹. These indicators demonstrate the importance of paying special attention to the effective regulation of international arbitration activities in the world.

Particular attention is paid to the benefits of international arbitration in the world; in particular, the wide introduction of information technology in this area, as international arbitration allows the parties to resolve disputes confidentiality, speed, arbitrary and impartial arbitration and enforcement of decisions worldwide. Particular attention is paid to the need to clearly define its jurisdiction in international arbitration, including the definition of the right to resolve the dispute, the abolition of the dispute in international arbitration or the recognition and enforcement of its decision.

Systematic work is being carried out in the country to ensure the rule of law, alternative mechanisms for resolving the judicial system and disputes, improving the investment climate, effective regulation of foreign trade and guaranteeing the rights of entities. "Active attraction of foreign investment in the sectors and regions of the economy of the country by improving the investment climate" is considered as one of the priorities in the development of the economic and social sphere, which calls for further improvement of law enforcement practices.

The Civil Code² of the Republic of Uzbekistan of August 29, 1996, The Code of Economic Procedure³ of January 24, 2018, the Laws "On Arbitration Courts" No.LRU-64 of October 16, 2006, "On Investments and Investment Activities" No.LRU-598 of December 25, 2019, "On International Commercial Arbitration" No.LRU-674 of February 16, 2021, Decrees of the President of the Republic of Uzbekistan dated June 19, 2017 No. PD-5087 "On measures to radically improve the system of state protection of legitimate interests of business and further development of entrepreneurial activity", November 5, 2018 No. PR-4001 "On the establishment of the Tashkent International Arbitration Center (TIAC) under the Chamber of Commerce and Industry of Uzbekistan", April 29, 2019 No. PD-4300 "On measures to further improve the mechanisms for attracting foreign direct

¹ <https://iccwbo.org>; <https://sccinstitute.com>; <https://www.siac.org.sg>; <https://www.lcia.org/>

² Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan dated 05.10.2020, No. 03/20/640/1348.

³ National Database of Legislation 13.01.2021, No. 03/21/663/0013.

investment in the economy of the Republic". This dissertation research will to some extent serve in the implementation of the decisions and tasks set out in other legislation on the subject.

The dependence of the research on the priority areas of development of science and technologies in the republic. The research of the dissertation was carried out in the priority direction of the development of science and technology of the republic I. "Formation of a system of innovative ideas and ways to implement them in the social, legal, economic, cultural, spiritual and educational development of an informed society and democratic state."

The extent of study of the problem. Legal analysis of the activities of international arbitration and the definition and definition of its powers, the definition of the law and jurisdiction applicable to these relations, international experience in this area and the legislation and law enforcement practice of foreign countries have not been studied in our country.

Some issues of legal regulation of international arbitration, including arbitration courts, are discussed by domestic scientists - Kh.Rahmonkulov, S.Gulyamov, I.Rustambekov, Z.Ubaydullaev, B.Samarkhodjaev, O.Okyulov, F.Otakhonov, Z.Shamukhamedova, Sh.Masadikov, D.Khabibullaev, A.Suleymenova, D.Ogay, M.Sabirov, A.Xudayberganov and others⁴ considered.

G.Born, J.Devlin, V.Tibor, J.John, I.Banttekas, J.Francois, H.Smith, A.Redfern, M.Hunter, E.Gaillard, J.Savage, M.Reisman, W.Laurence, W. William Park, J.Paulson, R.Gibson, S.Brams, A.Taylor, Thiessen Mac Mahon, A.Stanieri, A.Zeleznikow, M.Gawler, B.Lewis, B.Drake, D.Moberg, E.Goffman, T.Schultz, S.Brams, A.Taylor, A.Stanieri, J.Zeleznikow, M.Gawler, B.Lewis, J.Thomas, Cordero-Moss, S.Brekoulakis, M.Buhler, F.Dasser and others⁵ can be shown as researchers who have studied the legal regulation of international arbitration in foreign countries, defining its jurisdiction, its powers and new directions.

In the CIS countries researchers who have conducted research in the field are L.Anufrieva, M.Boguslavskiy, B.Karabelnikov, G.Velyaminov, N.Smironova, N.Kruglova, V.Belov, M.Egorova, T.Kashanina and others⁶ can be mentioned.

However, the work of the named scholars in our country is related to the general aspects of arbitration and international arbitration, and the problems of international arbitration and its jurisdiction and the issues of their legal regulation have not been comprehensively studied. Therefore, a comprehensive study of this issue is relevant.

Relation of the dissertation research with the research plans of the higher educational institution where the dissertation is performed. The research was carried out in the framework of the practical project of the research plan of Tashkent State Law University "Modern trends in improving the legal framework and activities of international commercial arbitration in the Republic of Uzbekistan" (2018-2020).

⁴ A complete list of the works of these scientists is given in the list of references used in the dissertation.

⁵ A complete list of the works of these scientists is given in the list of references used in the dissertation.

⁶ A complete list of the works of these scientists is given in the list of references used in the dissertation.

The aim of the research is to develop proposals and recommendations for further improving the regulation of their activities from the point of view of international arbitration jurisdiction and increasing the efficiency of legislation and law enforcement practice in this area.

Research tasks:

- define the legal concept and essence of international arbitration;
- disclose a theoretical understanding of jurisdiction in international arbitration;
- define the basic principles of jurisdiction in international arbitration;
- classify the powers (competences) of the arbitration court and the powers of arbitrators;
- analyse jurisdictional decisions and the consequences of their adoption;
- determine the jurisdiction of national courts and arbitration courts in arbitration;
- characterise the relationship between national courts and international arbitration;
- determine prospects for the development of legislation and law enforcement practices in Uzbekistan;
- develop proposals and recommendations for improving legislation and law enforcement practices.

The object of research is the legal relationship between dispute resolution mechanisms and the determination of their powers in international courts.

The subject of research is the creation, implementation and termination of international arbitration, the definition of its jurisdiction, relevant law enforcement practices, current legislation and regulations governing the legal relations of foreign countries, conceptual approaches in the field of private international law and other scientific and theoretical views.

Research methods. This dissertation widely uses such methods of scientific knowledge as the study of events and phenomena in the field, systematic analysis, logic, generalisation, deduction, comparative law and statistical data.

The scientific novelty of the research is following:

it has been proven that the boundaries of the arbitral jurisdiction, the fact that the arbitral tribunal has the power to hear disputes in accordance with the procedural laws of the state, the competent court must have absolute powers until the end of all arbitration proceedings;

it has been proven that the proceedings on the case on the recognition and enforcement of decisions of courts and arbitration tribunals of foreign states belong to the jurisdiction of the courts of economic courts of the Republic of Karakalpakstan, regions and the city of Tashkent;

it has been proven that the enforcement of the decision of international arbitration is based on the ruling of the relevant state court and the writ of execution in accordance with the legislation of the Republic of Uzbekistan;

it has been proven that at the request of the parties or the arbitral tribunal, the competent court is required to take temporary or permanent action under the

procedural law of the state with absolute jurisdiction until the end of all arbitration proceedings.

Practical results of the research are as follows:

conceptual substantiation of the formation of ‘arbitration jurisprudence’ as a new legal source in international practice and the formation of case law, which applies to all families of law in the settlement of disputes in international arbitration;

the author develops definitions of such concepts as ‘international arbitration’, ‘arbitration jurisdiction’, ‘online arbitration’;

identifies internal and external factors affecting the activities of international arbitration jurisdiction;

highlights the necessity of systematising cases within the jurisdiction of arbitral tribunals and international arbitral tribunals (in particular, the types of disputes between the subjects of a country under international arbitration jurisdiction);

proves that the rules of jurisdiction must be specific and limited by applying various aspects of the jurisdiction of compulsory and conditional arbitration;

develops the relevance of the interrelated arguments and proposals to improve the procedural mechanisms for reviewing jurisdiction claims;

and argues for the need to adopt regulations on online dispute resolution, which would serve to more easily resolve cross-border disputes through the introduction of online dispute resolution platforms in the field of international arbitration.

Reliability of research results. The results of the study are based on the analysis of national legislation, the experiences of developed countries and law enforcement practices as well as sociological research in the form of generalisation of the results of statistical analysis, the results of which have been approved and implemented by the appropriate authorities. Conclusions, suggestions and recommendations were tested, the results of which have been published in leading national and foreign publications.

Scientific and practical significance of research results. The scientific significance of the research results lies in its scientific conclusions, proposals and recommendations in future research, lawmaking, law enforcement practice, interpretation of relevant legislation on alternative dispute resolution mechanisms, as well as in the field of “International private law”, “International Commercial Arbitration”, “Alternative Dispute Resolution” and other methodological recommendations.

The practical significance of the research results is in the legislative activity, in particular in the process of preparation and amendment of normative legal acts, in improving the practice of law enforcement and in the teaching of private and international law in higher legal education.

Implementation of research results. The scientific results of the research were used as follows:

article 21 of the Law of the Republic of Uzbekistan “On International Commercial Arbitration” stipulates the boundaries of arbitration jurisdiction, the

right to self-determination of its jurisdiction, including the right to receive and make decisions on objections to the existence or validity of an arbitration agreement (Act No. 17 of September, 2020 of the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan). This proposal served to define the powers of the arbitral tribunal to decide on its jurisdiction;

the proposal to transfer cases on the recognition and enforcement of decisions of foreign courts and arbitration courts to economic courts is reflected in paragraph 6 of Article 25 and 32 of the Economic Procedure Code of the Republic of Uzbekistan (Act No. 06/1-05/3736 of January 5, 2021 of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan). This proposal served to establish that the recognition and enforcement of decisions of foreign courts and arbitration tribunals is a matter for the economic courts;

the proposal to execute a decision of a foreign court or arbitration on the basis of a writ of execution issued by a court that has issued a ruling on the recognition and enforcement of a decision of a foreign court or arbitration is reflected in Article 258 of the Code of Economic Procedure of the Republic of Uzbekistan (Act No. 06/1-05/3736 of January 5, 2021 of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan). This proposal served to establish the procedure for enforcement of judgments of foreign courts and arbitral tribunals;

at the request of the parties, the International Court of Arbitration shall determine measures to secure the arbitral award, including the right to make a preliminary award, as well as a proposal by the competent state court to take temporary or permanent measures to secure the claim at the end of all arbitral proceedings, as reflected in Articles 22 and 24 of the Law of the Republic of Uzbekistan “On International Commercial Arbitration” (Act No. 19/1 of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan dated October 7, 2020). This proposal served to clearly define the powers of the arbitral tribunal to determine the measures to secure the claim.

Approbation of research results. The results of the research have been discussed at 6 scientific and practical conferences, including 4 international and 2 national scientific conferences.

Publication of research results. A total of 16 scientific papers on the topic of the dissertation, including 1 monograph and 9 scientific articles (2 in SCOPUS-based journals, 2 international publications).

Structure and volume of the dissertation. The dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a bibliography and an appendix. The volume of the dissertation is 144 pages.

THE MAIN CONTENT OF THE DISSERTATION

In the **introductory** part of the dissertation (doctoral dissertation annotation) the relevance and necessity of the research topic, the relevance of the research to the main priorities of the development of science and technology, the degree of study of the problem, the relevance of the dissertation to the research institution, goals and objectives. object and subject, methods, scientific novelty and practical results of

research, reliability, scientific and practical significance of research results, their introduction, approbation of research results, publication of results, scope and structure of the dissertation.

The first chapter of the dissertation, entitled “International Arbitration and its Jurisdiction” provides an analysis of the theoretical basis for developing the issues discussed in subsequent chapters of the study. This chapter analyzes the legal concept and essence of international arbitration, the theoretical concept of general jurisdiction, in particular, the basic principles of international arbitration jurisdiction.

Given the theoretical and practical significance of the development of international trade and economic cooperation, the dissertation highlighted the relevance of international arbitration. International commercial arbitration is an alternative way of resolving cross-border disputes between self-governing, politically and procedurally independent foreign economic entities on the basis of substantive law or conflict-of-law norms provided for in the agreement signed by the parties.

The researcher analyzes the specific legal status of international arbitration and evaluates it as a legal process aimed at resolving disputes between companies or individuals in different countries, usually by introducing provisions on disputes that may arise under a contract without recourse to a court. Analyzing the approaches of a number of scholars (I.Rustambekov, B.Samarkhodjaev, M.Sabirov, G.Born, M.Mozes), it is based on the fact that international arbitration courts have a number of advantages over state courts. The main factors are that international arbitration is a viable way to achieve a quick and high-quality result, the absence of instances and the simultaneous settlement of disputes, the parties can independently choose arbitrators and make changes to the rules of arbitration, the binding nature of the decision and its enforcement around the world.

The dissertation is based on the definitions of international arbitration and the work of foreign scholars on the subject (M.L.Moses., I.Banttekas Chris Drahozal, W.William Park, G.A.Churchill, R.Coulson, N.Darwazeh, El-Kosheri, C.Fornell, C.Larcker). After analyzing their views, international arbitration is defined as a legal process aimed at resolving disputes between business entities or individuals in different countries, usually by adding an agreement to refer future disputes to international arbitration.

The researcher argued that based on current trends in the development of international arbitration, international commercial arbitration has become a private transnational dispute resolution system consisting of multilateral conventions, bilateral agreements, national arbitration rules, as well as principles and rules for resolving private informal disputes.

Historical analysis shows that modern laws regulating international commercial arbitration began to emerge in the 1920s and continued in June 10th, 1958 with the adoption of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, known as the New York Convention. Then, the adoption of the UNCITRAL Arbitration Rules in December 15th, 1976 and the Model Law on International Commercial Arbitration in June 21th, 1985 strengthened the procedural

aspects of international commercial arbitration. These documents laid the foundation for the implementation and development of arbitration courts at the international level.

The researcher studied international practice and found that international arbitration has become the most acceptable way to resolve international disputes between business partners in almost all areas of international trade and investment. The arbitration system is contractual in nature, based on the principle of autonomy of the parties, which stipulates that the parties have jurisdiction to resolve the dispute by agreement, and this is a prerequisite for any future commercial or investment dispute to be settled in international arbitration. It is based on the contractual nature of the arbitration agreement, including written and consensual, and the independent nature of such agreement, as well as the fact that the arbitration agreement is the primary basis for determining the jurisdiction of the arbitral tribunal.

Given that international arbitration is a process used by the dissertation to resolve disputes by agreement of the parties and is an alternative method of dispute resolution, four main features of international arbitration were identified and analyzed. First, international arbitration is autonomous, not fully dependent on national laws and jurisdictions. At the same time, arbitration is an autonomous system that can survive independently of any national legal system. Second, the parties to the arbitral tribunal choose the order of proceedings based on their opinions during the trial. Third, the arbitral tribunal assumes the primary responsibility for resolving all relevant issues (except in rare cases), whereas the final and binding nature of any decision ensures that arbitrators in international arbitration take a more responsible approach to the case.

Based on the study of foreign legislation and doctrine, the author's definition of such terms as "International Arbitration", "Jurisdiction of the Arbitration Court", "Electronic Dispute Resolution", "Online Arbitration" was formed and the features that make international arbitration attractive.

Based on the practice of international arbitration, its decisions and their generalized analysis, the dissertation has created a new legal source by forming a new case law applicable to all families of law, including the legal source and the practice of international arbitration today in the field of private international law, including international arbitration law and in his theory, "Arbitration Jurisprudence" as a conceptually new idea, a set of decisions on the relevant types of arbitration proceedings and a source to be considered by international arbitration as a legal precedent in matters of substantive and procedural law in the established practice of international arbitration.

The second chapter of the dissertation, entitled "Powers of the Arbitration Court", discusses the absolute powers of the arbitral tribunal, the results of the arbitration proceedings, the decisions of the arbitral tribunal and their adoption, as well as procedural aspects of dispute resolution within online jurisdiction.

The dissertation analyzes the legal nature of the arbitral tribunals, the scope, conditions and types of disputes to be considered, and the arbitral tribunal is usually considered collegial, but may also consist of a single arbitrator. The best way to do so is to prove at the initial stage by the defendant arbitral tribunal that the arbitrators

have no jurisdiction, for which they must provide evidence that there is an appeal mechanism.

The researcher closely analyzes the term "arbitration jurisprudence", which describes the use of arbitration, its decisions and practice, as well as the scope of arbitration proceedings, and concludes that its introduction into the theory of international law as a new concept has a positive impact on arbitration.

This chapter also analyzes the modern form of arbitration, the form of "online arbitration", and examines the existing doctrines. In particular, online arbitration is a modern way of resolving disputes using information technology, where jurisdiction is important, it is not defined and the direct process in national legislation requires the presence of participants, which can cause problems in the subsequent implementation of decisions.

The researcher studied a new form of arbitration, which is interpreted by some scholars as electronic or digital arbitration, blockchain arbitration, and argued that this arbitration can be an effective mechanism for resolving disputes arising from artificial intelligence, mainly on the Internet and smart contracts. After studying the views of scientists, it was argued that the jurisdiction of digital arbitration should be subject to the law of location of the relevant server (I. Rustambekov) or the law of the place where the relevant domain is registered (D. Johnson).

Within the framework of this chapter, the author discusses and critically reviews international treaties and standard documents regulating international arbitration activities, as well as special attention is paid to the regulation of arbitration rules and international arbitration jurisdiction within them.

Foreign scientists (M.L.Moses, Chris Drahozal, W.William Park, Thomas Schultz, D.Johnson, G.A.Churchill, R.Coulson, N.Darwazeh, El-Kosheri, C.Fornell, D.F.Larcker, H.G.Heneman, M.H.Sander, A.F.Lowenfeld, T.Kawashima, C.A.Rogers, M.Ahmed) analyzing the practice of foreign arbitration centers in relation to the jurisdiction of the arbitral tribunal, it is argued that the composition of the court in the case has the right to consider the issue of its jurisdiction even before the commencement of proceedings.

The third chapter of the dissertation deals with the role of the state court in jurisdiction and prospects for the development of law enforcement in the Republic of Uzbekistan.

The researcher made a comparative analysis of the jurisdiction of national courts and international arbitration courts, in particular, the national courts of the Republic of Uzbekistan, their jurisdiction and other procedural aspects on the basis of national legislation. A comparative legal analysis of the national judicial systems of foreign countries such as the United Kingdom, Germany, Italy, France, Armenia, Moldova and the Czech Republic was also conducted.

Conditionally substantiating the concept of "relationship between arbitral tribunals and competent courts" as a complex and multifaceted legal phenomenon, the researcher has shown the following:

first, a special arbitral tribunal, in connection with the fact that this temporary arbitral tribunal has no organizational-legal form as an organization, is established by the parties to resolve certain disputed legal relations, after which it ceases to exist;

secondly, not the arbitral tribunal itself but the person concerned in the arbitral proceedings shall apply to the competent court with a motion to secure the claim in question. The situation interacts when the competent court receives an application to appeal the decision of the arbitral tribunal or to issue a writ of execution for execution;

thirdly, only in the process of appealing the decision of the arbitral tribunal or issuing a writ of execution for its execution may the competent court interact directly with the permanent arbitral tribunal which issued the decision on the case.

According to Rustambekov, international arbitration is directly related to state courts. Under the national laws of the state, international treaties, in particular the New York Convention of June 10, 1958 international arbitration and national courts interact.

International arbitration courts and state courts shall cooperate in the implementation of the decisions of the arbitral tribunal or in the execution of a special order of the arbitral tribunal to take measures to secure the claim at the request of the parties. However, these measures raise a number of issues that require great attention from the international community, in particular the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) and the individual state. The author, studying the works of national scientists (S.Gulyamov, I.Rustambekov, F.Otakhonov, A.Yakubov, M.Azimov, Sh.Masadikov, A.Suleymenova), considers the following issues, first of all, considers the possibility of applying; second, it analyzes how these measures can be implemented; thirdly, whether interim measures can be taken before the arbitral tribunal is established, fourth, who decides on interim measures, fifth, what measures can be taken to secure a claim by international commercial arbitration, and sixth, examines the problem of establishing a solid international framework for interim measures.

The dissertation identified issues of jurisdiction, which were described by the dissertation as problems affecting the determination of the competence of international arbitration to consider and resolve disputes, and were described as follows:

- follow the procedure;
- compliance with the requirements of *ratione personae*;
- compliance with the requirements of *ratione materiae*;
- consent of the parties.

In the conclusion of this chapter, the author emphasizes that there are a number of systemic problems in business that hinder the effective protection of the rights and legitimate interests of foreign investors, improve the business environment and increase investment attractiveness, including:

first, the lack of a legal framework governing international arbitration in Uzbekistan increases the cost of resolving disputes between foreign investors and local enterprises;

secondly, the current legislation limits the possibility of involving foreign arbitrators to resolve investment disputes in accordance with international arbitration standards using foreign law;

third, the lack of clear legal mechanisms for the implementation of international arbitration awards in Uzbekistan negatively affects the confidence of foreign investors in the country's judicial system, thereby reducing the country's investment attractiveness;

fourth, the process of training and retraining of local arbitrators and other specialists in the field of international arbitration is lagging behind;

fifth, the slow introduction of information technology in alternative dispute resolution systems, including international arbitration.

Analysis of the legislation and law enforcement practice of Uzbekistan has shown that the introduction of a dispute resolution mechanism in arbitration is of particular importance in ensuring the protection of the rights and legitimate interests of business entities in our country, improving the business environment and increasing investment attractiveness.

CONCLUSION

The following theoretical and practical conclusions have been drawn as a result of research on the regulation and practical problems of arbitration jurisdiction:

1. An author's definition of the concept of "international arbitration" has been developed. International arbitration is a legal process aimed at resolving disputes between business entities or individuals in different countries, usually by adding a clause in the contract to the submission to international arbitration or concluding a separate agreement.

2. An author's definition of the concept of "jurisdiction of the arbitral tribunal" has been developed. The jurisdiction of the arbitral tribunal means its jurisdiction to adjudicate the dispute and the right to decide the existence of that jurisdiction independently.

3. An author's definition of the concept of "electronic dispute resolution" has been developed. Electronic dispute resolution is a form of dispute resolution in which the parties resolve disputes using computer technology by mutual agreement.

4. An author's definition of the concept of "online arbitration" has been developed. Online arbitration is a type of specialized arbitration that hears disputes in court without the physical involvement of the parties. Online arbitration can also be used for disputes arising from both online transactions and transactions, and for disputes arising offline.

5. "Arbitration jurisprudence" was substantiated and defined as a new conceptual idea in the theory of private international law and international arbitration law. Arbitration jurisdiction is a set of decisions made on the relevant types of arbitration, the established practice of international arbitration, which has become a source of legal norms for international arbitration as a manifestation of legal precedent on substantive and procedural law in the established practice of international arbitration.

6. The analysis of foreign experience of legal regulation and law enforcement practice in the field of international arbitration, substantiation of the competence to consider cases in international arbitration on the following key issues:

- disputes related to contractual or other civil relations of two or more companies, at least one of which is foreign, arising in the course of foreign economic activity;

- mutual disputes between companies and international organizations with foreign investment, as well as their disputes with legal entities.

7. It was argued that international commercial arbitration exists in two main forms (institutional and ad hoc), but that new types of rapid and multilateral arbitration, as well as online and digital arbitration, have emerged in recent times. The need to introduce such types and forms of arbitration courts into national practice and to strengthen it in national legislation was justified.

8. Issues of jurisdiction, which are described as problems affecting the determination of the powers of international arbitration to consider and resolve disputes, have been identified. The issues of basic jurisdiction were defined as follows:

- follow the procedure;

- compliance with the requirements of *ratione personae*;

- compliance with the requirements of *ratione materiae*;

- consent of the parties.

9. It was found that the universally recognized principle of competence includes two aspects:

- a positive aspect that ensures that the arbitral tribunal is given the appropriate powers to resolve all issues within its competence, including objections to the duration and existence of the arbitration agreement;

- the court in which the claim is filed on the subject of the arbitration agreement must terminate the proceedings and return the parties if either of the parties so requests it no later than the first application on the merits of the dispute.

10. Legislation on international commercial arbitration should be based on the model law of UNCITRAL, have a very broad interpretation of the autonomy and validity of the arbitration agreement, including the existence of an arbitration agreement, and international arbitration should first establish the validity of the arbitration agreement and its jurisdiction. It was concluded that a consensual independent agreement to be concluded in writing.

11. The following main features of the model law of UNCITRAL are defined:

- establishment of a special legal regime of international commercial arbitration for the relevant normative legal acts of national legislation;

- an in-depth interpretation of the term “commercial” to allow for the consideration of the widest possible range of cases in arbitration proceedings;

- defining the principle of "authority - authority";

- determination of the separation of the arbitration agreement from the main contract;

- increase the capacity of the parties to determine the law relating to the nature of the process.

12. It was found that the attractiveness of international arbitration is related to the following aspects:

- the parties have the opportunity to choose the appropriate arbitrators, as well as the place of the dispute;
- impartiality of arbitrators;
- determination by the parties of the procedure of the arbitration process and the finality of the arbitral tribunal;
- confidentiality of the arbitration proceedings, as well as the resolution of the dispute is delegated to lawyers specializing in a particular field;
- the finality of the decision and the possibility of its recognition and implementation in the territory of different states.

13. Based on the analysis of the legal literature, an approach was put forward to exclude from the arbitral tribunal cases of disputes arising from administrative and other public relations, special litigation, and determination of facts of legal significance.

14. Consideration of mixed (combining elements of public law and private law) disputes, as well as disputes between business entities of the same state in international arbitration may be resolved on the following conditions:

- the existence of an agreement between the parties determining the jurisdiction of a particular dispute in international arbitration;
- there is no legal prohibition on sending the dispute to international arbitration;
- possibility to conclude private contracts (including agreements on sending the case to international arbitration).

15. Proposals on the jurisdiction of the International Arbitration Court are set out in the Law of the Republic of Uzbekistan “On International Commercial Arbitration”, in which the arbitral tribunal has the right to consider disputes in accordance with the procedural legislation of the state. The competent court has absolute powers until the end of all arbitration proceedings. The competent court may, at the request of the parties or the arbitral tribunal, take temporary or permanent measures as it deems necessary in respect of the existing or possible arbitration proceedings before or during the proceedings.

16. Legislative proposals have been developed that the arbitral tribunal may accept any objections to its jurisdiction, including the existence or validity of the arbitration agreement or its inclusion in the subject matter of the dispute. The arbitral tribunal shall decide the claim by making a final decision on the original matter or substance. If the arbitral tribunal decides on the original claim within its jurisdiction, the parties may require the court to resolve the case within fifteen days of receipt of the notification of the decision. Thereafter, the court shall, within thirty days, send a request to the court and its decision shall not be appealed, if such an application is pending, until the arbitral tribunal decides to continue the arbitration proceedings at the request of the party.

17. It has been proved to the competent court that it is necessary to establish a claim against the international arbitration jurisdiction and the procedure for its expeditious consideration.

18. The jurisdiction of the International Arbitration Court is based on the nature of the dispute and is based on the following measures:

- a) an order to keep evidence that is relevant to the case and may be relevant to the resolution of the dispute;
- b) take the necessary measures to store the goods in question, for example, an order to store the goods in a third party or to sell the goods that may be damaged;
- c) safekeeping of assets and funds that may be necessary for the execution of the decision;
- d) maintaining or restoring the status of the unresolved dispute;
- e) an order to the arbitral tribunal to take measures to prevent or reverse actions that may or may not cause harm.

19. The necessity and expediency of applying the UNCITRAL Technical Instructions on Online Dispute Resolution (2017) in the context of the current realities arising from the pandemic, as well as the expediency of developing a Regulation on Dispute Resolution Online Arbitration, which will serve the settlement of cross-border disputes and could be a turning point and contribute to the development and implementation of online dispute resolution platforms in the field of international arbitration. It is important to introduce a new concept of online dispute resolution (ODR) award enforcement in Uzbekistan. The draft law on "International Commercial Arbitration" articles 50 and 51 should be completed with "enforcement of ODR decisions".

This situation is recognized in arbitration only as the legal basis for online consideration and settlement of disputes and online decision-making, and serves to ensure the execution of online decisions.

20. An analysis of the issue of digital arbitration and its jurisdiction in electronic dispute resolution showed that digital arbitration can be considered on the basis of artificial intelligence and become an effective mechanism for resolving disputes arising mainly on the Internet and smart contracts, and digital arbitration jurisdiction or a proposal has been developed to introduce special conflict-of-law rules on the subordination of the relevant domain to the law of the place of registration.

It was also concluded that the introduction of digital arbitration by existing arbitration centers and their subordination to their jurisdiction is an ideal situation, and that the formalization of its decisions by the arbitration center will facilitate its implementation.

Based on the above, it is necessary to reflect the rules of online and digital arbitration in national law, as well as amend the UNCITRAL Model Law and the New York Convention.

All this will improve the efficiency of legal regulation of the activities of international arbitration in the Republic of Uzbekistan; will serve to attract foreign investment in the country's economy.

**НАУЧНЫЙ СОВЕТ DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01 ПО ПРИСУЖДЕНИЮ
УЧЕНЫХ СТЕПЕНЕЙ ПРИ ТАШКЕНТСТКОМ
ГОСУДАРСТВЕННОМ ЮРИДИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ**

**ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

БАХРАМОВА МОХИНУР БАХРАМОВНА

**РЕГУЛИРОВАНИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
ЮРИСДИКЦИИ АРБИТРАЖНОГО СУДА (НА ОСНОВЕ ТИПОВОГО
ЗАКОНА ЮНСИТРАЛ)**

12.00.03 – Гражданское право. Предпринимательское право.
Семейное право. Международное частное право

АВТОРЕФЕРАТ
диссертации доктора философии по юридическим наукам (Doctor of Philosophy)

Ташкент – 2021

Тема диссертации доктора философии (PhD) зарегистрирована Высшей аттестационной комиссией при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № В2020.4.PhD/Үу423.

Докторская диссертация выполнена в Ташкентском государственном юридическом университете.

Автореферат диссертации размещен на трех языках (узбекском, английском, русском (резюме)) на веб-сайте Научного совета (www.tsul.uz) и Информационно-образовательном Портале «Ziyonet» (www.ziyonet.uz).

Научный руководитель:	Рустамбеков Исламбек Рустамбекович доктор юридических наук, профессор
Официальные оппоненты:	Ахмедов Азизхон Дильшодович доктор юридических наук Джуманиязов Нодир Худайбердиевич доктор философии права (PhD)
Ведущая организация:	Министерство иностранных дел Республики Узбекистан Университет мировой экономики и дипломатии

Защита диссертации состоится 19 мая 2021 года в 10:00 на заседании Научного совета DSc.07/30.12.2019.Үу.22.01 при Ташкентском государственном юридическом университете. (Адрес: 100047, г.Ташкент, улица Сайилгох, 35. Тел.: (99871) 233-66-36; факс: (998971) 233-37-48; e-mail: info@tsul.uz).

С диссертацией (PhD) можно ознакомиться в Информационно-ресурсном центре Ташкентского государственного юридического университета (зарегистрировано за № 961). (Адрес: 100047, г.Ташкент, ул. А.Темура, 35. Тел.: (99871) 233-66-36).

Автореферат диссертации разослан «30» апреля 2021 года.

(протокол реестра № 2 от «30» апреля 2021 года).

С.С. Гулямов

Заместитель председателя Научного совета по присуждению ученых степеней, доктор юридических наук, профессор

Д.Ю. Хабибуллаев

Ученый секретарь Научного совета по присуждению ученых степеней, кандидат юридических наук, профессор

Н.Ф. Имомов

Заместитель председателя Научного семинара при Научном совете по присуждению ученых степеней, доктор юридических наук, профессор

ВВЕДЕНИЕ (Аннотация докторской (PhD) диссертации)

Цель исследования состоит в разработке предложений и рекомендаций, направленных на дальнейшее совершенствование регулирования деятельности международных арбитражей в аспекте их юрисдикции и повышения эффективности правоприменительной практики в данной сфере.

Объект исследования разработка предложений и рекомендаций, направленных на дальнейшее совершенствование регулирования их деятельности в контексте международной арбитражной юрисдикции и повышение эффективности законодательства и правоприменительной практики в этой сфере.

Научная новизна исследования:

определены границы арбитражной юрисдикции, в соответствии с которыми обосновано, что арбитражный суд сам определяет свою юрисдикцию, и в этом случае он будет иметь право принимать возражения и издавать решения по возражениям против наличия или действительности арбитражного соглашения;

доказана подведомственность дел о признании и исполнении решений судов и арбитражей иностранных государств экономическим судам, в том числе подсудность экономическим судам Республики Каракалпакстан, областей и города Ташкента;

обосновано исполнение решения международного арбитража на основании определения и исполнительного листа суда соответствующего государства в соответствии с законодательством Республики Узбекистан;

обосновано наличие полномочия международного арбитражного суда по установлению обеспечительных мер и принятию предварительного определения по осуществлению данного права.

Внедрение результатов исследования. Научные результаты исследования были использованы следующим образом:

предложение об определении границ арбитражной юрисдикции, в соответствии с которыми обосновано, что арбитражный суд сам определяет свою юрисдикцию, и в этом случае он будет иметь право принимать возражения и издавать решения по возражениям против наличия или действительности арбитражного соглашения нашло свое отражение в статье 21 Закона Республики Узбекистан «О международном коммерческом арбитраже» гласит, что арбитражный суд имеет право рассматривать споры в соответствии с процессуальным законодательством государства, а компетентный суд обладает абсолютными полномочиями до завершения всех арбитражных разбирательств. (Акт Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан от сентября 2020 года № 17). Это предложение служило для определения полномочий арбитражного суда по определению своей юрисдикции;

предложение о подведомственности дел о признании и исполнении решений судов и арбитражей иностранных государств экономическим судам, в том числе подсудности экономическим судам Республики Каракалпакстан,

областей и города Ташкента нашло свое в пункте 6 статьи 25 и статье 32 Экономического процессуального кодекса Республики Узбекистан (Акт Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 5 января 2021 года № 06/1-05/3736). Это предложение служило для установления того, что признание и приведение в исполнение решений иностранных судов и арбитражей является обязанностью экономических судов;

предложение о приведении в исполнение решения международного арбитража на основании определения уполномоченного суда государства в соответствии с порядком, предусмотренном законодательством Республики Узбекистан, нашло свое отражение в статье 258 Экономического процессуального кодекса Республики Узбекистан (Акт Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 5 января 2021 года № 06/1-05/3736). Это предложение послужило установлению порядка исполнения решений иностранных судов и арбитражей;

предложение о наличии у международного арбитражного суда полномочия по установлению обеспечительных мер и принятию предварительного определения по осуществлению данного права, применении со стороны уполномоченного суда временных или постоянных мер согласно процессуальному законодательству государства, имеющего исключительные полномочия до полного окончания арбитражного разбирательства, нашло свое отражение в статьях 22 и 24 Закона Республики Узбекистан «О международном коммерческом арбитраже» № 19/1 от 7 октября 2020 года). Это предложение послужило четким определением полномочий арбитражного суда по определению меры по обеспечению иска.

Объем и структура диссертации. Структура диссертации состоит из введения, трех глав, заключения, библиографии и приложения. Объем диссертации 144 страницы.

ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН ИШЛАР РЎЙХАТИ
СПИСОК ОПУБЛИКОВАННЫХ РАБОТ
LIST OF PUBLISHED WORKS

I бўлим (I part; I часть)

1. Bakhramova M.B. Regulation and practical problems of jurisdiction of the arbitral tribunal. Монография. – Тошкент: “IMPRESS MEDIA” МЧЖ нашриёт уйи. 2020. – 167 б.;
2. Бахрамова М.Б. Ўзбекистонда арбитраж судлов ҳайъатининг ваколатларини кенгайтиришнинг зарурати ва жаҳон амалиёти // Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги (УЗА) – uza.uz сайтининг илм-фан бўлими (электрон журнал) – №2.- 2020 . – Б.81-90. (12.00.00; № 22);
3. Бахрамова М.Б. БААда арбитраж ва суд тизими: арбитражнинг суд муҳокамасидан устунлиги жиҳатлари (Arbitration and Litigation in the UAE: advantages of arbitration in comparison to litigation)//Юрист ахборотномаси – Вестник юриста - Lawyer herald. —№1.- 2020. – Б.134-139;
4. Бахрамова М.Б. Интеллектуал мулк соҳасидаги низоларни ихтисослашган судлар ва арбитраж судларида ҳал этиш (хорижий давлатлар мисолида) // Ўзбекистон Миллий Ахборот Агентлиги (ЎЗА) – uza.uz сайтининг илм-фан бўлими (электрон журнал) – №8. – 2020.–Б.176-188. (12.00.00; № 22);
5. Bakhramova M.B. Comparison of both Middle East Countries’ and Common Law Jurisprudence on ‘Arbitrary Termination’ and ‘Unfair Dismissal’ in Employment Law // EPRA International Journal of Multidisciplinary Research Monthly Peer Reviewed & Indexed International Online Journal Issue (Impact factor SJIF: 7.001) – V: 6, pp.420-424;
6. Bakhramova M.B. Comparative Analyses of Arbitration and Litigation// EPRA International Journal of Research & Development (IJRD) Monthly Peer Reviewed & Indexed International Online Journal Volume (Impact factor SJIF 7.001) V.5, pp. 217-219;
7. Бахрамова М.Б. Арбитраж судининг юрисдикцияси // Ўзбекистон қонунчилиги таҳлили – Uzbek law review – Обзор законодательства Узбекистана, 2020. –№ 2 – Б.91-95 (12.00.00; № 9);
8. Бахрамова М.Б. "Халқаро тижорат арбитражи тўғрисида"ги қонуннинг аҳамияти ва зарурияти (Importance and necessity of the law on International Commercial Arbitration in Uzbekistan) // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста - Lawyer herald. — № 5.- 2020. – Б.33-37;
9. Bakhramova M.B. The Principles and Practices of Litigation and Arbitration in the UAE // Интеллектуал мулк ҳуқуқининг долзарб муаммолари: Республика илмий-амалий конференция тўплами. –Тошкент, 2020. –Б.265-271;
10. Bakhramova M.B. The Concept of Communication in the Process of Negotiation and Key Elements of the Negotiation // Интеллектуал мулк ҳуқуқининг долзарб муаммолари: Республика илмий-амалий конференция тўплами. –Тошкент, 2020. –Б.271-279;

11. Bakhramova M.B. Relationship between National Courts and International Arbitration in Uzbekistan // Теоретические аспекты юриспруденции и вопросы правоприменения XLI халқаро илмий-амалий конференция тўплами.–Москва, 2020. – Б.88-102;

12. Bakhramova M.B. Online Dispute Resolution (ODR) and its Worldwide Jurisdiction // “VIRTUAL ARBITRATION - PRACTICAL ISSUES OF DIGITALIZATION IN INTERNATIONAL ARBITRATION” Virtual International Conference. –Тошкент, 2020. –Б.9-20.

II бўлим (II part; II часть)

13. Bakhramova M.B., Isayeva F.B. How to develop a company in the UAE? Pros and cons of different types of companies // Jour of Adv Research in Dynamical &Control Systems, Scopus, Issue-07, 2019. – V: 11, pp. 915-921;

14. Bakhramova M.B. Competence of Arbitral Tribunal. Tribunal Authority Competence – Competence // Ҳуқуқ устуворлиги: Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар даврида замонавий ёндашув: халқаро илмий-амалий конференция тўплами. –Тошкент, 2020. –Б.190-200;

15. Bakhramova M.B. Separability of the Arbitration Agreement // Ҳуқуқ устуворлиги: Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар даврида замонавий ёндашув: халқаро илмий-амалий конференция тўплами. –Тошкент, 2020. –Б.165-172;

16. Bakhramova M.B. Perspectives of Development of Arbitration Legislation And Law Enforcement Practice In Uzbekistan // European Journal of Molecular & Clinical Medicine, Scopus, Issue-1, 2020. – V:7, pp. 3586-3593.

Автореферат «ТДЮУ Юридик фанлар Ахборотномаси» журнали таҳририятида таҳрирдан ўтказилиб, ўзбек, рус ва инглиз тилларидаги матнлар ўзаро мувофиқлаштирилди.

Босишга рухсат этилди: 23.04.2021
Бичими: 60x84 1/8 «Times New Roman»
гарнитурда рақамли босма усулда босилди.
Шартли босма табағи 3. Адади: 100. Буюртма: № 15

100060, Тошкент, Я. Ғуломов кўчаси, 74.
Тел.: +998 90 9722279, www.tiraj.uz

«TOP IMAGE MEDIA»
босмаҳонасида чоп этилди.